

بازگشت به رویکرد عملگرایانه در پرونده هسته‌ای

■ صادق زیباکلام ■

از ابتدای طرح مساله هسته‌ای ایران در جشن سالگرد انقلاب در سال ۱۳۸۱ دیدگاه درباره نحوه برخورد با این پرونده در سطح داخلی ایجاد شد. یک دیدگاه متعلق به تفکر هاشمی رفسنجانی و شماری از اصلاح‌طلبان در دولت خاتمی بود که در عملکرد تیم سابق مذاکره‌کننده هم نمود یافت و رویکردی پراگماتیستی (عملگرایانه) درباره نحوه تعامل با پرونده هسته‌ای به شمار می‌رود. راهبرد تیم مذاکره‌کننده قبلی که براساس این نوع نگاه

طراحی شده بود از ابتدا اعتقاد داشت که ایران باید برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای را قطعاً پیش ببرد اما پیشبرد این مساله باید به گونه‌ای باشد که آمریکا نتواند اجماع جهانی علیه ما شکل دهد. در این دیدگاه برای رفع حساسیت قدرت‌های غربی پذیرفته شده بود دستاوردی که ظرف یک یا دو سال قابل حصول است برای اعتمادسازی در ۴ یا ۵ سال به دست آید و تعلیق برای امتیازگیری اعمال شود. دیدگاه دوم که رویکردی رادیکال و ایده‌آلیستی (آرمانگرایانه) به پرونده هسته‌ای داشت و در طیف سیاسی اصولگرایان حضور داشتند به تعلیق نگاهی بدبینانه داشت و پس از دولت نهم به دیدگاه حاکم بدل شد. انتقاداتی که اخیراً به سیاست‌های خارجی دولت نهم در پرونده هسته‌ای صورت می‌گیرد حکایت از آن دارد که در بخش‌هایی از نظام مجموعه عملکرد سیاست خارجی دولت نهم با تردیدها و انتقاداتی روبه‌رو شده؛ زیرا راهبردی که دولت نهم طی یک سال و نیم اخیر در پیش گرفته «همه یا هیچ» بوده است. در راهبرد دولت نهم در عرصه سیاست خارجی به هیچ وجه انعطاف‌پذیری مشاهده نمی‌شود. شاهد این ادعا اینکه دولت نهم طی یک سال و نیم اخیر تلاش نکرده قدرت‌هایی را که در عرصه بین‌المللی صددرصد مخالف دستیابی ایران به فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای نیستند (مانند ترئوئیکای اروپایی)، بیشتر با ایران همراه کند. این راهبرد منجر به آن شد که اعضای شورای امنیت با این پرسش مواجه شوند که ایران در سیاست خارجی به کدام سو می‌رود؟ به همین دلیل بود که تمامی اعضای شورای امنیت به قطعنامه تحریم ایران رای موافق دادند. هم‌اکنون فضا به گونه‌ای است که کشورهای همسایه ایران از این مساله نگران هستند و در مجموعه جهان عرب به استثنای سوریه انس و الفتی با ایران مشاهده نمی‌شود. اینکه ما بدون هیچ انعطافی در مقابل قطعنامه بایستیم، دقیقاً همان چیزی است که بوش و رادیکال‌های کاخ سفید می‌خواهند. آمریکا طی ۲۸ سال گذشته همواره در تلاش بوده تا اجماع جهانی علیه ایران شکل دهد اما در این کار موفق نشده است متأسفانه دولت نهم طی یک سال و نیم اخیر کاری کرد که این اجماع شکل گرفت. هم‌اکنون این بحث مطرح است که آیا زمان آن فرانسیده است در عرصه سیاست خارجی به ویژه موضوع هسته‌ای به نوع نگاه هاشمی رفسنجانی و تیم مذاکره‌کننده قبلی برگردیم؟ نباید فراموش کنیم که برنامه هسته‌ای برای مملکت بوده نه مملکت برای برنامه هسته‌ای. همه هدف برنامه هسته‌ای رشد و توسعه ایران است، نه اینکه ایران را قربانی برنامه هسته‌ای کنیم. مجموعه این مسائل توجه را به نوع نگاه هاشمی رفسنجانی در پیشبرد برنامه هسته‌ای جلب کرده است.